

Tann triði maðurin

So vendi alt aftur einaferð enn. Tað, sum vendi niður, vendir upp, ella umvent, ella bara uppgniður.

Bankakanningin er komin. Fáur ella eingin er skelk-aður, og uppfatur færri ivast í at veruleikin er nógv fúl-ari.

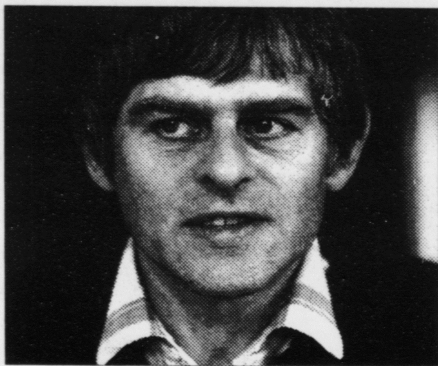
Fólk eiga at lesa viðtalið hjá Jan Müller við Atla Dam 6.1.1998 í Sosialinum. T.d. sigur Atli Dam: »So vildi eg fegin sloppið at borið fram nakað av tí, sum sera tungliga bylgist innan í mær, eftir at ein hevur verið vitni til tað heilt óhugnaliga, sum er hent«.

Og Nyrup kemur til Føroya at fortelja okkum ferð eftir ferð, hvussu teir hava hjálpt okkum. Sum ein skúlatænari frá hini øldini stóð hann har. Her tørvaði eingin kanning. Maðurin var sum ein opin bók, tey sum orkaðu at lesa kundu lesa alt.

Tað lagnasta av øllum var, at hann skeyt ikki upp at broyta heimastýrslógina, men kom ynski úr Føroyum, so var gaman í at tosa. Hann má vera nógdur við støðuna. Ella hvat?

Og tey donsku bløðini skriva: »Skyd en færing og spar i skat«, brúkast bara eina ferð, men onkur hevur aftur sæð hesi orð klistrað á bilarnar.

Uppskot um at flyta allar føroyingar til eina oyggj í Danmark eru aftur at siggja. Einaferð skuldu teir flytast til heiðarnar í Jútlandi. Men ein síða var m.a. í Week-endavisen. Har var málið mest viðgjørt sum innanhýsis mál og so Nyrup, men teir finga sagt, at danski veljarin legði líka í Føroyar og føroyingar, tó kom í næsta broti hetta: »Inderst

Steinbjørn B. Jacobsen

inde vil ingen dansker miste Færøerne«. Jú, eg hvakk við soleiðis at siggja tað á prenti í teirra størsta blað.

Hví kunnu føroyingar ikki sejast? Tað er tí, at ein triði partur er, sum altíð er aktivt í parti við tí partinum, ið »vil det bedste«. Hann hevur makt og altíð roynt at forða fyrri, at føroyingur fingi nakað av skafti.

T.d. málið Háskúlin, Føroya Banki í 1906, skuldi vera ein avleggari av stórum donskum banka. Tryggingarsambandið, Elektron, Atlantsflog osfr., osfr.

Sámal Petur í Grund segði, at lögmaður gekk fult inn fyrri at niðurlægja skotlandssinglingina. Ikki ivist eg í, at Nyrup hevur lurtað lögmanni tað í oyrað. Vit skulu handla við danir, sjálvandi. Somuleiðis at koyra Sámal P., áðrenn hann sjálvur kom til Føroya.

Men vit mugu lata alt hetta um okkum ganga, tí vit fáa so nógvar pengar úr Danmark.

Fyri tað fyrsta var tað nakað, sum danir sjálvir komu við í sambandi við heimastýrslógina. So tað kann ikki briglast føroyingum.

Tað var tað, teir vildu gjalda fyrri at eiga okkum. Men hvat hava teir fingið frá NATO? Hetta má og skal kannast nú.

Sigur tað ikki onkrum okkurt, at tá ið spenningurin millum risaveldini hvarv, kom kreppan. Og danir gjørdi hana ikki minni. Lærdir menn komu fram, og søgdu at bara 25.000 fólk kunnu lívbjarga sær í Føroyum.

Hvussu verður við Foss-bankanum? Nyrup tosaði ofta um bananrepublik.

Um allan heim er tað góð latín, at vinnulívið ikki má fáa pening fyrri einki. Og sannuliga eisini lond. Hetta avspeklar alt.

Nú fær danska landbrúkið 25 milliardir frá ES. Skemtligt er at hoyra tey tosa. Tað er sum at hoyra

føroyingar.

Signar Heinesen skrivaði á donskum 9.1.98 í Sosialinum, at áðrenn danir lögdu upp í skyldaðu føroyingar 3,8 milliardir, aftan á teirra hjálp var skuldin komin upp á 6,4 milliardir til eina av heimsins hægstu rentum.

Nú verður skjótt val í Danmark, og teir triggir stóru flokkarnir har kappast um teir báðar fólkatingsmenninar úr Føroyum. Tveir tókar táluplingar (annar plagdi at tosa um hentari idiotar).

Uffe Elleman Jensen segði. »Hvis jeg var statsminister ville jeg ikke være mindre streng. Nej, nu skal færingerne til at spænde livremmen ind«.

Teir konservativu lögdu »bjargingina« til rættis. Hvør minnst ikki Anne-Birgithe Lundholt við umskotnum eygum ógvast um okkara skipamál, og so hevði hon gjørt tað sama, men har legði man bara ok á?

Hvør føroyingur troystar sær at fara á eitt komandi fólkatingsval?

18.1.98

Steinbjørn B. Jacobsen

P.S. Annars er nú komin drúgv bók: Hugo Gaarden: Ansaret der blev væk. Skandalerne i erhvervsliv og politik 314 síður. Her eru nógvar sakir. Hafnia, Den Danske Bank osfr. Færø-sagerne fáa eina triggjafyrá síður. Yvirfegging av øllum skipunum hjá teimum verður gjølla viðgjørt. Og teir føroyingar, sum hildu at okkara skipamál vóru »sefroyøysk«. »Aðrir drekka blóð uttan Burnamann«.

Føroyskur danskur ríkisborgari

Um tú vilt ella ei ert tú føroyingur og danskur ríkisborgari
Um tú vilt ella ei mást tu velja innast inni við teg sjálvan
Men tú kanst ikki velja at vera føroyingur tað er nakað tú ert men tú kann velja hvat tú gert sum føroyingur

Marran vil ongantíð gloyma teg niðagrisarnir altíð finna teg men
»Sólin skínur bjørt á djarvar menn«

9.1.98.

Steinbjørn B. Jacobsen

Det absurde rigsfællesskab

Jeg må – som færing bosiddende i Danmark i 14 år – give Lars Engberg, politisk ordfører i Borgerrepræsentationen for Socialdemokraterne, fuldstændig ret, da han i et læserbrev i Berlingske Tidende lørdag d. 17. januar skriver, at skyldspørgsmålet i den færøske banksag er det mindst interessante ved hele sagen. Lars Engberg peger på den allervæsentligste problematik, som banksagen har afdekket – nemlig de strukturelle problemer i selve rigsfællesskabskonstruktionen – relationen mellem Danmark og Færøerne.

Efter at den første glæde har lagt sig over Færøsbank-rapportens tiltrængte afsløring af de implicerede par-

ters undladelsessynder, moralsk flossede kanter og ansvarsforflygtigelse, melder der sig en mat stemning. Rapporten har påvist et tydeliggjort graverende svagheder i embedsværkets forvaltning af rigsfællesskabet og mangelfulde eller ikke-eksisterende kommunikationsveje og regelsæt for samarbejdet mellem Danmark og Færøerne. Ikke fordi vi ikke vidste det i forvejen. Men det er godt at få det konstateret med et ordentligt brag, så ingen kan overhøre det.

Man kan kun håbe, at alle nu bliver opmærksomme på det, som banksagen påviser med flammeskrift: at hjemmestyreordningen har spillet fuldstændig falit! Hjem-

mestyret skulle ideelt set give færing gradvist mere selvbestemmelse – med lidt starthjælp fra danskerne. Men i virkeligheden har Færøerne aldrig været mere afhængige af Danmark end nu. Den økonomiske krise, der nødvendigvis måtte opstå under hjemmestyreordningen, har i realiteten bombet Færøerne tilbage til den amtsstatus, de havde før 2. verdenskrig. Hjemmestyreordningen fordrer simpelt hen økonomisk uansvarlighed – som Lars Engberg ganske rigtigt udtrykker det i ovennævnte læserbrev. Den fratager begge parter ansvar for færingernes skæbne, fordi den sætter sig mellem to stole.

Mange af problemerne

med økonomien og selvforvaltningen, som færing kritiseres for fra dansk side, opstår netop p.g.a. rigsfællesskabskonstruktionens umulige spilleregler. Det færøske embedsværk administrerer et system, der ikke bygger på reel beslutningsmyndighed. Færing følger sig derfor ikke egent-

ligt ansvarlige og kan altid flytte sorteper over på danskerne. De kan beskyldes for passivitet, fordi de ikke passer ordentligt på deres egen penge-kasse. Danskerne skyder ansvaret fra sig ved at henvise til hjemmestyreordningens forordninger om færingers selvbestemmelsesret. De kan til gengæld beskyldes for at de ikke forstår at forvalte sig selv. Den igangværende ørkesløse mudderkastning og alles vask af hænder i forbindelse med Færøbanksagen vidner netop om denne mekanisme.

Som færing sidder man med en halflav smag i munden. Hvorfor finder både danskere og færing sig i sådan et fuldstændigt absurd og uværdigt system – både for danskere og for færing?! Er færing virkelig vatnisser uden ryggrad? Og er danskerne bare tosegode? Jeg er desillusioneret over denne ynkkelige forestilling – den laissez faire-holdning, holdnings- og initiativløshed, ubeslut-

somhed og ikke mindst – mangel på vilje til at tage et ansvar, der synes at herske på begge sider.

Jeg håber, at banksagen vil tvinge både danskere og færing til at tage stilling til, hvad der egentlig vil med dette rigsfællesskab. Færing skal gøre op med sig selv een gang for alle, om de vil være danskere – eller om de vil være færing! Skal danskerne bestemme – eller skal de selv bestemme over sig selv?! Danskere skal på sin side gøre op med sig selv, hvor deres egentlige interesser ligger i bevarelsen af rigsfællesskabet.

Rigsfællesskabet er en klods om benet for alle og en katastrofe, sådan som det fungerer nu, så vidt jeg kan se. Før der sker uoprettelige skader i forholdet mellem danskere og færing, må vi finde ud af en anden mere holdbar løsningsmodel end hjemmestyreordningen, som begge lande kan leve med – med respekten for sig selv og hinanden i behold.

Elin Heinesen